

Vandaag neemt de Vrije Universiteit afscheid van een bijzonder docent, onderzoeker, collega en vriend. Graag wil ik namens de Universitaire Gemeenschap een moment stil staan bij wat collega Jan Piet Kuiper voor haar heeft betekend.

Zijn loopbaan vóór zijn benoeming tot hoogleraar aan de Vrije Universiteit droeg al kenmerken in zich van het bijzondere karakter van zijn opvattingen over dienstbaarheid als mens en als medicus: tien jaar intensieve arbeid als zendingsarts op Soemba, waarin organisatorische en opleidingsverantwoordelijkheden in ziekenhuis en verpleging gepaard gingen met directe curatieve en heelkundige arbeid; vaak onder primitieve omstandigheden, met weinig hulpmiddelen en gedurende lange dagen. Collega Kuiper heeft dit, zo verzekerde hij mij, steeds één van de meest bevredigende en belonende perioden uit zijn loopbaan gevonden.

Tussen zijn repatriëring in 1958 en zijn benoeming tot hoogleraar in de Sociale Geneeskunde aan de Vrije Universiteit in 1972 ontwikkelde zich zijn interesse voor de Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde. In zijn werk, zijn studie en publikaties stond steeds de mens in zijn relatie tot de arbeid centraal. Daarbij ging zijn interesse duidelijk verder dan de medisch-technische bemoeienis met problemen als ongevallen, veiligheid, arbeidsbelasting, hoe belangrijk deze ook zijn. Het ging hem om wezenlijke vragen als de plaats en betekenis van arbeid voor het welzijn van de mens, om humanisering van de arbeid zelf, menswaardigheid ook in bijbelse zin.

Tijdens zijn hoogleraarschap zetten deze lijn van denken en deze benadering van de problemen van ziekte en gezondheid zich door: een integrale benadering van de mens, geen dualistische splitsing tussen lichaam en psyche, een mens als lichaam dat een eigen uniek karakter heeft, een lichaam - zo schreef hij zelf - dat leert spreken en van zich doet spreken, dat taal schept en nieuwe vormen voortbrengt die in de natuur nog niet voorhanden waren. Een menselijk lichaam als het denkende, voelende en handelende wezen van vlees en bloed, in onverbreekelijke samenhang met zijn omgeving. Hij koos voor het gezonde bestaan als object van zijn studie. Gezondheidskunde was voor hem de wetenschap die studie maakt van factoren die dit gezonde bestaan bevorderen of bedreigen, maar dan 'gezonder' gedefinieerd in de bovenvermelde zin: menswaardig, verantwoordelijk, vrij, zich zelf realiserend net zo goed als vrij van fysische en somatische klachten, omdat beide elementen volgens hem uitdrukkelijk bedoeld waren in Gods schepping van de mens. Tegelijkertijd moest hij constateren dat door politieke en economische krachten velen, en met name de economische zwakkeren, aan een dergelijk menswaardig bestaan niet toekomen. Het recht trekken van scheve verhoudingen achtte J.P. Kuiper ook de taak van de sociaal geneeskundige. Zo heeft hij zijn opdracht op zich genomen en getracht inhoud te geven.

Ten eerste als leermeester en docent. Hij heeft consequent en volhardend deze visie